

4.2. Mis ametkond kaitseb tarbijate huve? 1 p

Täidab
hindaja
1 p

5. Ühishüvis. 4 p

5.1. Selgita, mis on ühishüvis. Too üks näide. 2 p

Selgitus: _____

1 p

Näide: _____

1 p

5.2. Mis tunnused iseloomustavad ühishüvist? Märki tabelis õige variant ristiga (+), vale variant miinusega (-). 2 p (4 õiget – 2 p, 3 – 2 õiget – 1 p)

Tunnus	+/-
1. Jaotatakse turu vahenduseta	☐
2. Konkreetne hind tarbijale	☐
3. Tarbib enamik ühiskonnaliikmeid	☐
4. On elanikele tasuta	☐

2 p

6. Õiglane kaubandus (Fairtrade). 4 p

Õiglase kaubanduse eesmärk on parandada arengumaade väiketootjate tootmis- ja töötingimusi, tagada arengumaade väiketalunike toodetele õiglane hind ning võimaldada neil areneda majanduslikult tasuvateks ja sotsiaalselt jätkusuutlikeks kogukondadeks. Lisaks majanduslikule tasuvusele toodetakse õiglase kaubanduse süsteemis keskkonda säästvalt (üha enam Fairtrade'i märgiga tooteid on orgaaniliselt kasvatatud). Samuti jälgitakse, et tootmises ei ole kasutatud lapstööjõudu ega raisatud loodusvarasid.

<http://www.roheline24.ee/et/oiglane-kaubandus>

6.1. Kelle huve kaitseb Fairtrade'i liikumine? 1 p

1 p

6.2. Kuidas on Fairtrade seotud inimõiguste kaitsega? Leia tekstist vastav kinnitus. 1 p

1 p

6.3. Kuidas mõjub selline tootmine looduskeskkonnale? 1 p

1 p

6.4. Kuidas saaksime aidata oma väiketootjat? Nimeta üks võimalus. 1 p

1 p

2.2. Nimeta lisaks rahvusele veel kaks tunnust, mille alusel on võimalik Eesti rahvastikku kirjeldada. 2 p

1) _____

2) _____

Täidab
hindaja
2 p

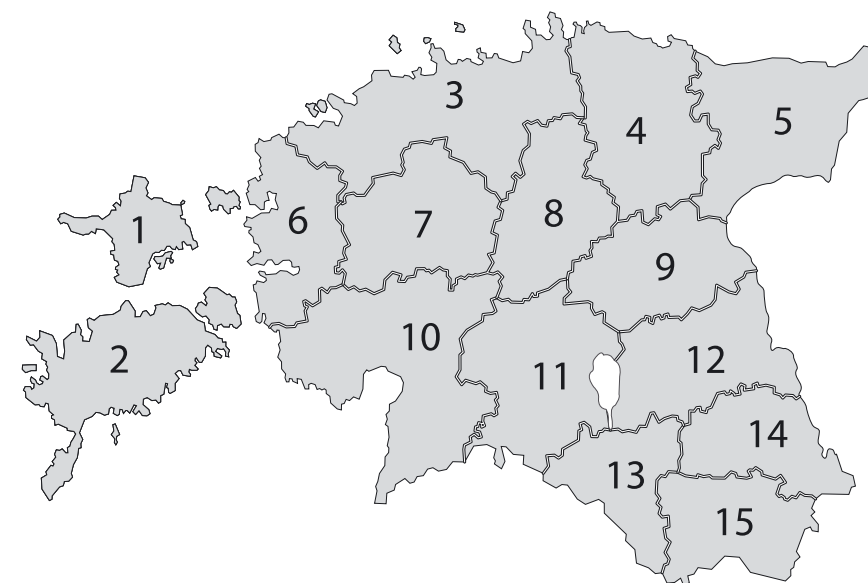
2.3. Tabelis on esitatud maakonniti 65-aastaste ja vanemate inimeste osatähtsus (%) Eesti rahvastikus. Kirjuta maakond, kus elab protsentuaalselt **kõige rohkem** alla 65-aastaseid inimesi. 1 p

Maakond _____

1 p

65-aastased ja vanemad seisuga 1. jaanuar 2008 (%)

Maakond	1.01.2008
Harju	16,3
Hiiu	15,7
Ida-Viru	18,4
Jõgeva	18,0
Järva	16,8
Lääne	17,5
Lääne-Viru	17,3
Põlva	19,0
Pärnu	18,5
Rapla	16,0
Saare	18,3
Tartu	16,4
Valga	19,3
Viljandi	18,3
Võru	19,4
EESTI	17,2

<http://www.stat.ee/19849>

2.4. Toetudes allika andmetele, leia **kolm kõige kõrgema** eakate osatähtsusega maakonda. Kirjuta vastava maakonna nimi ja selle number kaardil. 3 p (Punkti annab maakonna nimetamine koos õige numbriga.)

Maakond _____ Nr kaardil _____

1) _____ maakond _____

2) _____ maakond _____

3) _____ maakond _____

3 p

2.5. Miks on riigile poliitika teostamisel vaja teada rahvastiku vanuselist koosseisu? Põhjenda näitega. 1 p

1 p

RIIKLIK EKSAAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2010

II. DEMOKRAATLIK VALITSEMINE. 18 p

1. Demokraatlik riik. 5 p

Leia loetelust ja kirjuta tabelisse **viis** demokraatlikule riigile iseloomulikku tunnust.

Sõnavabadus; tsensuur; seadusandliku, täidesaatva ning kohtuvõimu lahusus; üks ametlik ideoloogia; vähemuste õiguste garanteerimine; mitmeparteilisus; rahvaalgatuslikud liikumised on keelatud; eraelu puutumatus.

Nr	Tunnus
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

2. Eesti Vabariigi riiklik korraldus ja valitsemise vorm. 2 p

Vali õige vastusevariant ja tähista see ristiga (+).

1. Eesti Vabariik on:

_____ unitaar- ehk ühtsusriik _____ föderatiivne ehk liitriik

2. Eesti Vabariik on:

_____ presidentaalne riik _____ parlamentaarne riik

3. Eesti Vabariigi Valitsus. 3 p

Leia tabelist **kolm** Eesti valitsuse ülesannet ja tähista need ristiga (+). Vajadusel kasuta Eesti Vabariigi põhiseadust.

Ratifitseerib välislepinguid	
Kinnitab riigieelarve	
Kuulutab välja seadused	
Viib ellu riigi sise- ja välispoliitikat	
Koostab seaduseelnõusid	
Suunab ja koordineerib valitsusasutuste tegevust	

Täidab
hindaja

5 p 7

1 p 8

1 p 9

3 p 10

3. Säστεv areng. 5 p

Vähenenud ostujõud säästab loodust.

Urmas Nemvalts. Postimees 10.12.2008

3.1. Kuidas mõjutab vähenenud tarbimine looduskeskkonda? 1 p

1 p 36

3.2. Nimeta kaks inimeste ostujõu vähenemise põhjust. 2 p

1) _____

2) _____

2 p 37

3.3. Nimeta kaks võimalust, kuidas saaksime loodust säästa. 2 p

1) _____

2) _____

2 p 38

4. Tarbimiskäitumine. 3 p

Ostuvalikutes on oluline reklaam. Igal aastal toimuvad suuremates kaubamajades nn osturallid.

4.1. Sõnasta üks ostukampaaniate toetajate ja üks vastaste seisukoht: 2 p

1) toetajad _____

1 p 39

2) vastased _____

1 p 40

Täidab
hindaja

RIIKLIK EKSAAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2010

IV. MAJANDUS JA TÖÖTURG. 23 p

1. Maksud. 4 p

Kas väide on õige (Õ) või vale (V)? Kui väide on vale, kirjuta lahtrisse PARANDUSED õige väide. Iga õige rida (vajadusel koos parandusega) annab punkti.

VÄIDE	Õ/V	PARANDUSED
Eestis on 2010. aastal üksikisiku tulumaksumäär 21%		
Üldiselt moodustab käibemaks Eestis 20% kaupade ja teenuste hinnast		
Sotsiaalmaksu maksab Eestis töövõtja		
Aktsiisimaks on kehtestatud alkoholile, tubakale, mootorikütusele, elektrile ja pakenditele		

2. Tööhõive ja tööturg. 3 p

2.1. Mis on tööturg? Selgita. 1 p

2.2. Viimasel ajal on tööpuuduse vähendamiseks kasutatud aktiivse tööturupoliitika võtteid. Nimeta kaks riigi või kohaliku omavalitsuse abinõu tööpuuduse leevendamiseks. 2 p

1) _____

2) _____

Täidab hindaja

1 p

1 p

1 p

1 p

1 p

2 p

RIIKLIK EKSAAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2010

4. Valimised. 8 p

Demokraatlikus riigis moodustatakse kõik esindusorganid valimiste teel, sealjuures on valimised regulaarsed ehk toimuvad korrapäraselt.

4.1. Selgita, miks on oluline, et valimised toimuksid regulaarselt. Too näide valimiste regulaarsuse kohta Eestis. 2 p

Selgitus: _____

1 p

Näide: _____

1 p

4.2. Hääleõigus Eesti Vabariigis. 4 p

Täida tabel. Kirjuta igasse lahtrisse üks number vastavalt sellele, millist õigust tabeli ees loetelus toodud isik omab.

- 1 – vähemalt 21-aastane Eesti Vabariigi hääleõiguslik kodanik
- 2 – Eesti Vabariigi kodanik, kes on valimispäevaks saanud vähemalt 18-aastaseks
- 3 – vähemalt 18-aastane Eesti Vabariigi kodanik ja Euroopa Liidu kodanik ning välismaalane, kes elab Eestis pikaajalise elamisloa või alalise elamisõiguse alusel. Nendel peab olema püsiv elukoht vastavas vallas või linnas
- 4 – vähemalt 40-aastane sünnijärgne Eesti Vabariigi kodanik

Tegevus	Isik, kellel on õigus osaleda
Kandideerimine riigikogu valimistel	
Hääletamisõigus Eesti kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel	
Kandideerimine Eesti presidendi valimistel	
Hääletamisõigus riigikogu valimistel	

1 p

1 p

1 p

1 p

4.3. Üleriigilisele rahvahääletusele pannakse riigi iseseisvuse ja tuleviku seisukohast olulised küsimused. Mis küsimusi keelab põhiseadus referendumile panna? Nimeta neist kaks. Vajadusel kasuta põhiseadust. 2 p

1) _____

2) _____

2 p

Täidab hindaja

III. INIMÕIGUSED JA DEMOKRAATIA. 16 p

1. Selgita mõisteid: 2 p

1) kodanik _____

2) pluralistlik ühiskond _____

2. Inimese põhiõigused. 2 p

Nimeta inimese kaks põhiõigust.

1) _____

2) _____

3. Riigi kodanikkond. 2 p

Kodanikuks saamisega lisanduvad inimesele ka teatud õigused ja kohustused. Nimeta üks kodanikuõigus ja üks kodanikukohustus, mis kehtivad ainult Eesti Vabariigi kodanikele. Vajadusel kasuta põhiseadust.

Õigus: _____

Kohustus: _____

4. Kodanikualgatus. 2 p

Selgita, mis on kodanikualgatus ja too üks näide.

Selgitus: _____

Näide: _____

Täidab
hindaja

1 p

1 p

2 p

1 p

1 p

1 p

1 p

5. Teabesuhtlus. 4 p

5.1. Kas Tallinnas elaval ja töötaval Soome kodanikul on võimalik saada teavet Tallinna Linnavalitsuse ametnike vastuvõtuaegade kohta? Võta seisukoht ja põhjenda oma vastust. Leia põhiseadusest vastav paragrahv. 2 p

JAH _____ EI _____

Põhjendus: _____

§ _____

5.2. Osa infot inimese kohta on isiklik ja seda ei tehta teatavaks avalikkusele. Too näide ja põhjenda, miks neid andmeid ei tohiks avaldada. 2 p

Näide: _____

Põhjendus: _____

6. Seadused. 4 p

Kirjelda seaduse vastuvõtmise protsessi Eesti Vabariigis. Kirjuta numbrid kastidesse õiges järjekorras. Vajadusel kasuta põhiseadust. Iga õige vastus annab ühe punkti.

- 1 - president kuulutab seaduse välja
- 2 - arutelu riigikogu komisjonides ja fraktsioonides
- 3 - seadus ilmub Riigi Teatajas
- 4 - seaduse vastuvõtmine

Täidab
hindaja

1 p

1 p

1 p

1 p

4 p

RIIKLIK EKSAAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2010